

Інна Джура,
студентка 2 курсу,
спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності»
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
innadzhu21@gmail.com

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
О. В. Сорока

РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Соціокультурна сфера є тим соціальним простором, за допомогою якого люди активно долучаються до соціокультурної взаємодії. Йдеться про різноманітні умови життєдіяльності, соціальної поведінки, випадкові контакти і глибинні взаємозв'язки з іншими людьми, конкретне природне, речове та предметне оточення, відкрита частина соціуму.

Вважаємо, що значення соціокультурної сфери в процесі динамічного розвитку суспільних відносин доволі суттєве, оскільки саме вона створює умови для формування інтелектуального потенціалу нації і багато в чому визначає духовне життя суспільства. Але на теоретичному рівні сутність соціокультурного середовища, як соціального феномену, не цілком усвідомлена, що є перешкодою до її формування, як соціологічної категорії, і створення додаткових можливостей для розвитку різних форм і видів соціокультурної діяльності в межах соціокультурної сфери [9].

Науковці по-різному трактують соціокультурне середовище. Розглянемо найбільш поширені визначення, а саме:

—реальна дійсність макро- і мікроумов життєдіяльності і розвитку особистості, яка змінюється під впливом дій і вчинків самої людини в процесі її творчого і духовного зростання, залучення до культурних цінностей, формування моральної і духовної культури [2];

—середовище, що передбачає наявність таких компонентів: цінностей, відносин, традицій, норм, правил, символів; культурно-побутового простору; навчально-виховної та дозвілєвої діяльності; процесу комунікацій, засобів інформації, естетичного простору, взаємодії з зовнішнім середовищем [7];

—середовище соціалізації, інкультуризації та індивідуалізації особистості [4];

—сфера реалізації суспільних функцій культури, спрямованих на духовний розвиток і соціалізацію особистості [6].

Отже, вчені притримуються точки зору, згідно якої соціокультурне середовище є результатом формування особистості в рамках діяльнісного освоєння людиною потенціалу культури [1]. Нам імпонує думка О. Єршова, який розуміє означений феномен як систему поширення нових культурних цінностей і стимулювання групових інтересів [2].

Для кращого розуміння сутності категорії «соціокультурна сфера» необхідно конкретизувати поняття «соціум» і «культура», як відносно автономні реальності, закріпивши за ними той сенс, який є для них традиційним і відображає результативні і процесуальні сторони цих явищ. «Соціальне» і «культурне» тісно переплетені, так як у будь-якому соціальному явищі завжди присутня людина, як носій соціальних ролей і культурних цінностей. Саме людина є первинним «атомом» соціальних структур, відносин і культурних процесів [9].

М. Каган наголошує, що одне з провідних місць у практичній діяльності соціокультурних установ відіграє соціокультурна діяльність. Так само, як і соціокультурна сфера, соціокультурна діяльність перебуває у полі зору культурної діяльності та соціальної роботи. У більш загальному вигляді це – певна система дій, що відображає цілі і функції державної політики в галузі культури та дозвілля, визначає шляхи, методи та засоби їх

реалізації; є керованим суспільством і його соціальними інститутами процесом залучення людини до культури та активного включення самої людини в цей процес [3].

Слід зазначити, що соціокультурна діяльність в основному здійснюється у вільний час, має добровільний характер, відрізняється свободою вибору, індивідуальністю та ініціативністю особистості, обумовлена етнічними та регіональними особливостями і традиціями. В залежності від динаміки суспільного життя, його потреб та особливостей соціокультурного розвитку, змінюються завдання та конкретний зміст соціокультурної діяльності.

Беззаперечно, серед найбільш значущих особливостей і тенденцій, що характеризують сучасну соціокультурну ситуацію, є зміна ставлення до самого дозвілля: визнання його самоцінності, звільнення від вузькоутилітарної орієнтації тощо.

Останнім часом соціокультурна сфера в нашій країні відчула на собі всі переваги й недоліки ринкової економіки. Це пов'язано з тим, що сьогодні спостерігається помітний спад, різкіше позначилися негативні тенденції, які спочатку не викликали особливого занепокоєння, виникли складні проблеми, перш за все економічного характеру. В результаті хронічного недофінансування важкі часи переживають музеї, бібліотеки, клубні установи; закриваються і перепрофілюються кінотеатри, скасовуються театральні гастролі [5].

Соціокультурна сфера потребує управління. Відповідно, дослідники переконують, що «менеджмент соціокультурної сфери передбачає державне управління цією галуззю, збереження і використання культурно-історичної спадщини (бібліотечна справа, музеї, національні і культурні свята, традиції), художньої освіти, творчої діяльності в різних видах мистецтва, організацію дозвілля і туризму, міжкультурні комунікації, видавничу діяльність, відкриття нових недержавних театрів, студій, артистичних агенцій; проведення різнопланових конкурсів і фестивалів» [8, с. 100].

Менеджер, як суб'єкт соціокультурних процесів, відіграє значущу роль у діяльності установ соціокультурного профілю. Його професійне призначення полягає в здійсненні функціонально-посадових видів діяльності: менеджера відділів і комітетів культури, менеджера-адміністратора всіх рівнів, менеджера установ соціокультурного типу тощо [10].

Дослідження механізмів функціонування та управління соціокультурною сферою є необхідним для створення сприятливих умов підготовки фахівців соціокультурної сфери та їх подальшого працевлаштування, від якісного змісту яких залежатиме майбутнє розвитку соціокультурної сфери нашої держави.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К. Деятельность и психология личности. М. : Наука, 1980. 335 с.
2. Ершова О. Б. Социально-культурная среда как фактор формирования ценностных ориентаций подростков и молодежи : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.05. Тамбов, 2007. 24 с.
3. Каган М. С. Человеческая деятельность: опыт системного анализа. Москва: Политиздат, 1974. 328 с.
4. Коробова И. В. Системообразующие основы технологии выставочной деятельности музеев как фактора формирования социально-культурной среды региона : дис. ... канд. пед. наук. : шифр. Барнаул, 2006. 243 с.
5. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність : навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2015
6. Кузнецова Т. В. Оптимизация развития личности ребенка в условиях социально-культурной среды : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук. : 13.00.04. М., 1999. 24 с.
7. Мартынова С. Ю. Реализация потенциала социально-культурной среды в воспитании патриотизма у детей-сирот : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Тамбов, 2006. 237 с.
8. Сорока О., Калаур С. Конкурентоспроможність менеджерів соціокультурної діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Педагогічні науки 2019. № 6 (329). Ч. II. С. 100–108.

9. Социально-культурная среда, её сущность и содержание. URL: <http://tvorchlitsey.ru/nmd/seminary-etc/924-2014-02-18.html>

10. Чижиков В. В. Чижиков В. М. Теория и практика социокультурного менеджмента : учеб. пособие. М. : МГУКИ, 2008. 608 с.